Univerzitet u Zenici
Pedagoški fakultet
Odsjek: Matematika i informatika
Zenica, 10.07.2012.

Pismeni ispit iz predmeta **Euklidska geometrija II**

Zadatak br. 1

(20%) a) Neka je $\square ABCD$ raznostraničan četverougao čije se dijagonale d_1 i d_2 sijeku pod pravim uglom. Polazeći isključivo od površine pravouglog trougla ($P = \frac{a \cdot b}{2}$, a i b su katete) izvesti formulu za površinu $P = \dfrac{d_1 \cdot d_2}{2}$ datog četverougla.

(20%) b) Neka je $\triangle PQR$ dati raznostraničan trougao sa uglom φ kod vrha P ($\measuredangle QPR = \varphi$). Polazeći isključivo od površine pravouglog trougla ($P = \frac{a \cdot b}{2}$, a i b su katete) i definicije trigonometriskih funkcija, izvesti formulu za površinu $P = \dfrac{r \cdot q}{2} sin\varphi$ datog trougla.

(60%) c) Visina iz vrha A trougla $\triangle ABC$ presjeca stranicu BC u tački D. Krug koji dodiruje stranicu BC u tački D, presjeca stranicu AB u tačkama M i N, a stranicu AC u tačkama P i Q. Dokazati da vrijedi jednakost $AD^2 + AM \cdot AN = AB(AM + AN)$.

Zadatak br. 2

(40%) a) Dat je krug $k(I, r)$ i date su dvije tačke u unutrašnjoj oblasti kruga. U dati krug upisati pravougaonik čije stranice prolaze kroz dvije date tačke. Analizirati oba slučaja: kada date tačke pripadaju naspremnim stranicama i kada date tačke pripadaju susjednim stranicama.

(60%) b) Date su paralelne prave a i b, tačka M između njih i prava c koja nije paralelna ni sa a, ni sa b. Konstruisati jednakokraki trougao $\triangle MAB$, sa osnovicom AB, tako da $A \in a$, $B \in b$ i $p(A, B) \| c$.

Zadatak br. 3

(20%) a) Za dva data kruga konstruisati unutrašnju zajedničku tangentu. (Detaljno sprovesti samo Analizu. Konstrukciju, Dokaz i Diskusiju možete uraditi, ali bodovati će se samo Analiza.)

(20%) b) Dat je krug $k_1(O_1, r_1)$ i u njegovoj unutrašnjosti krug $k_2(O_2, r_2)$ takav da dodiruje krug k_1 u tački P. Dokazati da su tačke O_1, O_2 i P kolinearne.

(60%) c)

Dati je krug $k(O, r)$, tačka A i prava t. Konstruisati krug $\bar{k}(\bar{O}, \bar{r})$ koji prolazi kroz tačku A i dodiruje krugove k i pravu t kao na skici. (Detaljno sprovesti samo Analizu. Konstrukciju, Dokaz i Diskusiju možete uraditi, ali bodovati će se samo Analiza.)

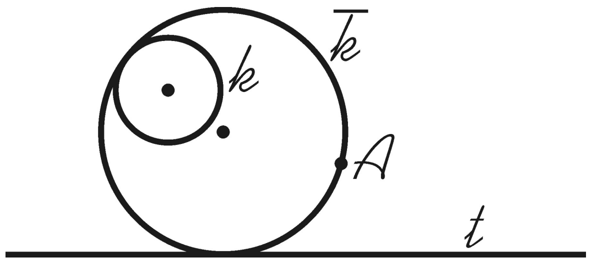

Zadaci su skinuti sa stranice pf.unze.ba/nabokov.
Za uočene greške pisati na *infoarrt@gmail.com*

Neka je $\square ABCD$ raznostraničan četverougao čije se dijagonale d_1 i d_2 sijeku pod pravim uglom. Polazeći isključivo od površine pravouglog trougla ($P=\frac{a\cdot b}{2}$, a i b katete) izvesti formulu za površinu $P=\frac{d_1\cdot d_2}{2}$ datog četverougla.

Rj.

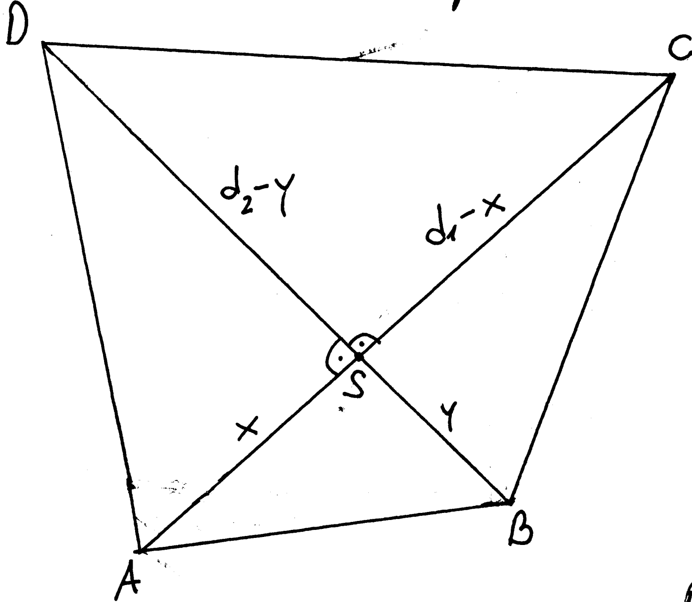

Tačku presjeka dijagonala označimo sa S, označimo sa x duž AS i sa Y duž BS.

Tada je $CS=d_1-x$, $DS=d_2-Y$

$P_{\triangle ABS}=\frac{x\cdot Y}{2}$, $P_{\triangle BCS}=\frac{Y\cdot(d_1-x)}{2}$

$P_{\triangle CDS}=\frac{(d_2-Y)(d_1-x)}{2}$, $P_{\triangle ASD}=\frac{x\cdot(d_2-Y)}{2}$

$$P_{\square ABCD}=P_{\triangle ABS}+P_{\triangle BCS}+P_{\triangle CDS}+P_{\triangle ASD}=\frac{\cancel{xY}+Yd_1-\cancel{xY}+d_1d_2\boxed{-d_2x}-d_1Y+\cancel{xY}\boxed{\cancel{+d_2x}}-\cancel{xY}}{2}$$

$$=\frac{d_1\cdot d_2}{2}$$

tj. $P_{\square ABCD}=\frac{d_1\cdot d_2}{2}$

q.e.d.

(#) Neka je ΔPQR dati raznostraničan trougao sa uglom φ kod vrha P ($\measuredangle QPR=\varphi$). Polazeći isključivo od formule za površinu pravouglog trougla ($P=\frac{a \cdot b}{2}$, a i b katete) i definicije trigonometrijskih f-ja izvesti formulu za površinu datog trougla. $\underline{P=\frac{r \cdot g}{2}\sin\varphi}$.

Rj.

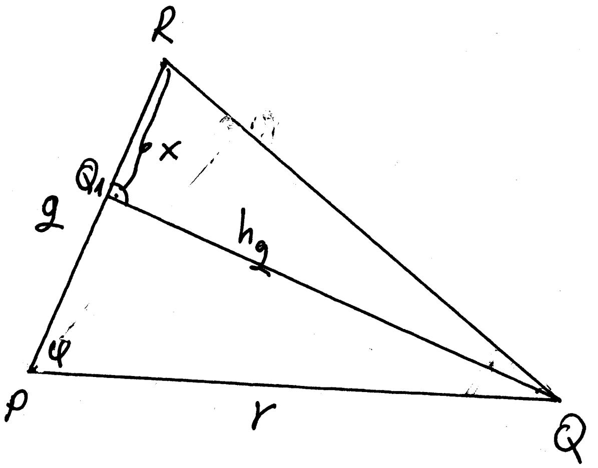

Neka je $QQ_1=h_g$ visina datog trougla. Tada

$$\sin\varphi=\frac{h_g}{r} \quad \Rightarrow$$

$$h_g = r\sin\varphi \qquad \ldots(1)$$

Površina datog trougla se može izračunati po formuli $P=\frac{h_g \cdot g}{2}$. Ovo nije teško izvesti (neka je $x=RQ_1$)

$$P_{\Delta PQR}=P_{\Delta PQQ_1}+P_{\Delta QRQ_1}=\frac{(g-x)\,h_g}{2}+\frac{x \cdot h_g}{2}=\frac{g \cdot h_g}{2}$$

Prema tome

$$P_{\Delta PQR}=\frac{h_g \cdot g}{2}\overset{(1)}{=}\frac{r \cdot g}{2}\sin\varphi$$

q.e.d.

(#) Visina iz vrha A trougla ΔABC presjeca stranicu BC u tački D. Krug koji dodiruje stranicu BC u tački D, presjeca stranicu AB u tačkama M i N, a stranicu AC u tačkama P i Q. Dokazati da vrijedi jednakost $AD^2 + AM \cdot AN = AB(AM + AN)$.

Rj.:

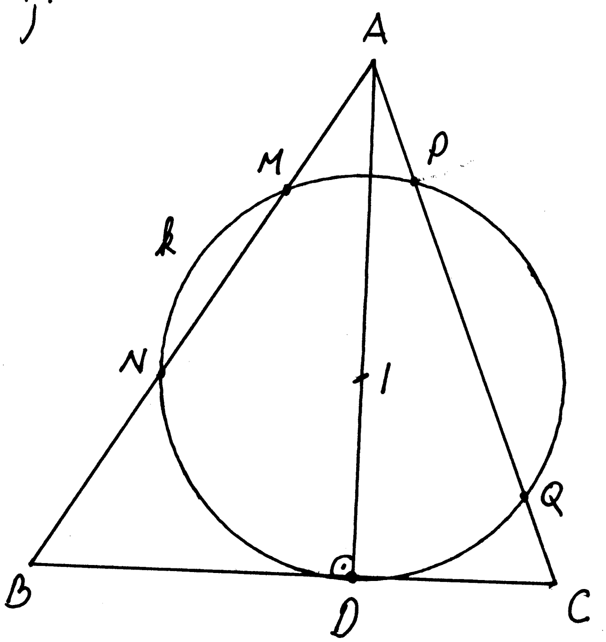

Kako krug k dodiruje stranicu BC u tački D to je njegov centar I na visini AD.

ΔABD pravougli

$$AD^2 = AB^2 - BD^2 \quad \ldots (1)$$

Dalje iz potencije tačke B u odnosu na krug k imamo

$$BD^2 = BN \cdot BM \quad \ldots (2)$$

(1) i (2) $\Rightarrow$

$$\begin{aligned} AD^2 &= AB^2 - BN \cdot BM \\ &= AB^2 - (AB - AN)(AB - AM) \\ &= \cancel{AB^2} - \cancel{AB^2} + AB \cdot AM + AB\,AN - AM\,AN \end{aligned}$$

$$AD^2 + AM \cdot AN = AB(AM + AN)$$

q.e.d.

(#) Dat je krug k i date su dvije tačke u unutrašnjoj oblasti kruga. U dati krug upisati pravougaonik čije dvije stranice prolaze kroz dvije date tačke. Analizirati oba slučaja: kada date tačke pripadaju naspremnim stranicama i kada date tačke pripadaju susjednim stranicama.

Rj: Analiza

Pretpostavimo da je zadatak riješen. Neka je $\square ABCD$ traženi pravougaonik, gdje su tačke P i Q date tačke koje pripadaju stranicama pravougaonika.

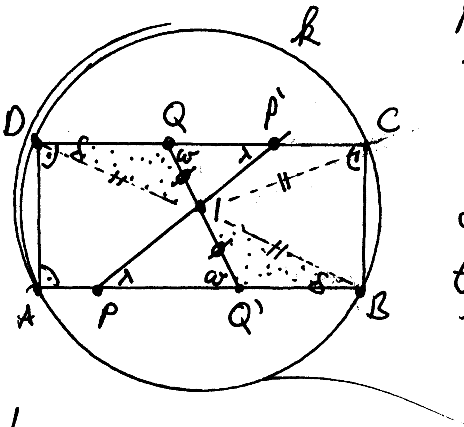

Kako je ugao nad prečnikom prav to su dijagonale pravougaonika ujedno i prečnici od k tj. $AC \cap BD = \{I\}$

I slučaj:
Tačke P i Q pripadaju suprotnim stranicama, recimo $P \in AB$, $Q \in CD$. Neka je $p(P,I) \cap CD = \{P'\}$ i $p(Q,I) \cap AB = \{Q'\}$. Postavljamo pitanje: Da li je $\Delta PQ'I \cong \Delta IP'Q$? Da, ova dva trougla su podudarna
ZA VJEŽBU OVO RASMISLITI
(na osnovu $UUS \Rightarrow \Delta Q'BI \cong \Delta QDI \Rightarrow$ na osn. $UUS \Rightarrow \Delta PQ'I \cong \Delta P'QI$)
Sad kako možemo konstruisati tačke P' i Q' time možemo konstruisati i prave $p(P,Q')$, $p(Q,P')$ a time i traženi pravougaonik.

II slučaj
Tačke P i Q pripadaju susjednim stranicama, recimo $P \in AB$, $Q \in BC$. Kako je $\measuredangle ABC = 90°$ To je i $\measuredangle PBQ = 90° \Rightarrow \Delta PBQ$ je pravougli. $\Rightarrow$ centar S kruga opisanog oko ΔPBQ se nalazi na sredini PQ.

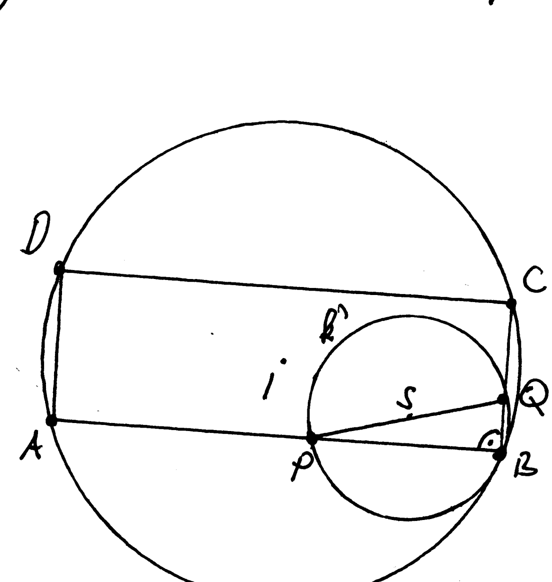

Kako su P i Q dvije date tačke, to nije teško konstruisati tačku B a poslije nje i pravougaonik $ABCD$.

(#) Date su paralelne prave a i b, tačka M između njih i prava c koja nije paralelna ni sa a, ni sa b. Konstruisati jednakokraki trougao ΔMAB, sa osnovicom AB, tako da $A \in a$, $B \in b$ i $p(A,B) \parallel c$.

Rj:

Analiza

Pretpostavimo da je zadatak riješen. Neka je ΔABM traženi jednakokraki trougao takav da $A \in a$, $B \in b$, $a \parallel b$, $p(A,B) \parallel c$, $c \nparallel a$, $c \nparallel b$, M tačka između pravih a i b.

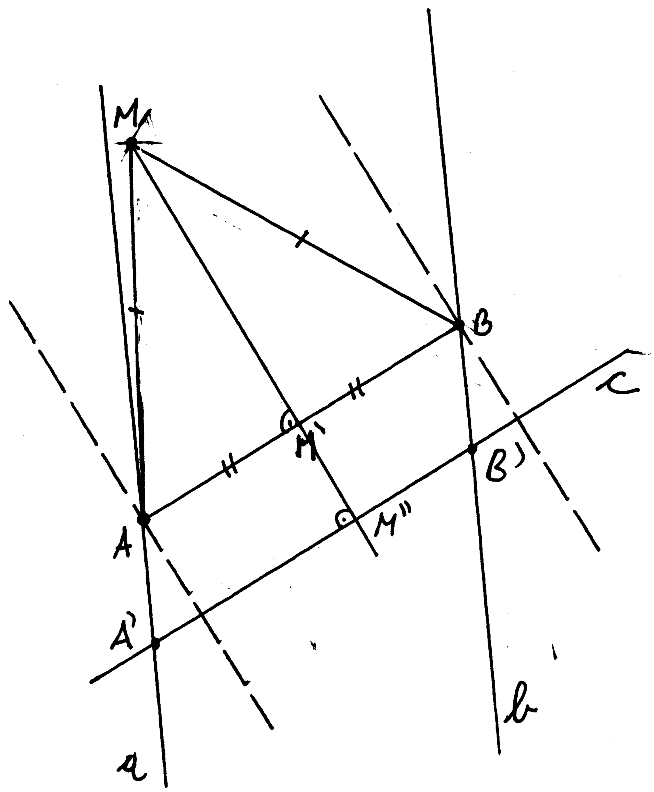

Ako iz vrha M spustimo visinu MM' na osnovicu AB nije teško pokazati da je $AM' \cong BM'$ tj. da je M' središte AB (ovo možemo zaključiti iz $\Delta AM'M \cong \Delta BM'M$ gdje podudarnost trouglova slijedi iz SSU).

Dalje uvedimo oznake $c \cap a = \{A'\}$; $c \cap b = \{B'\}$, $p(M,M') \cap c = \{M''\}$.

Primjetimo da je $\square A'B'BA$ paralelogram (ZAŠTO?), pa je

$$AB \cong A'B'$$

$\Rightarrow$ poznata nam je dužina od $\frac{1}{2}AB$.

Kako nam je data tačka M i prava c to tačku M'' možemo konstruisati ($\measuredangle MM''c = 90^\circ$). Kako se tačke A i B nalaze na udaljenosti $\frac{1}{2}AB$ od prave $p(M,M'')$, a poznate su nam prave a i b, to tačke A i B nije teško konstruisati, a poslije njih i ΔABM.

(#) Konstruisati unutrašnju zajedničku tangentu dvijema datim kružnicama.

Analiza

Pretpostavimo da je zadatak riješen.

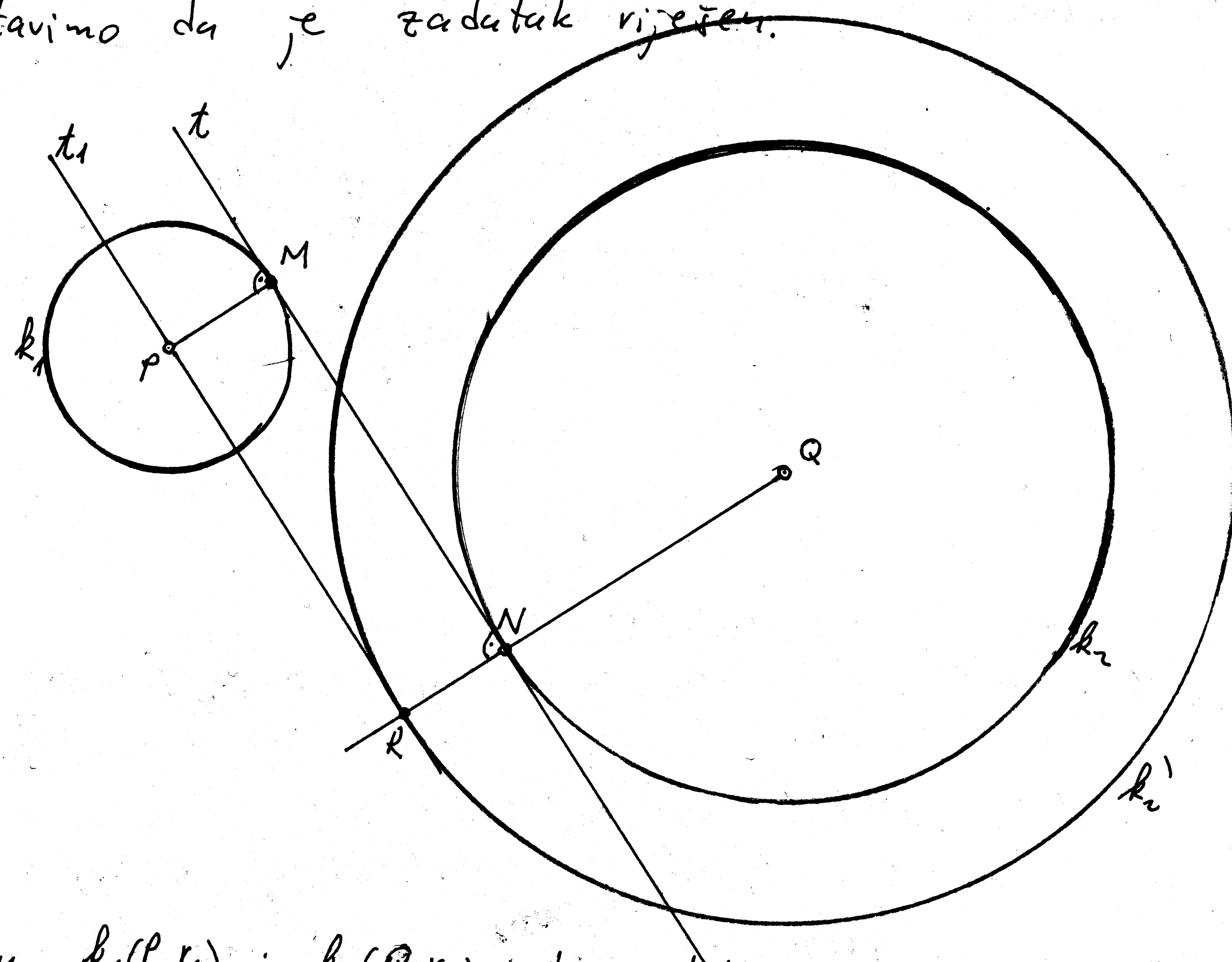

Neka su $k_1(P, r_1)$ i $k_2(Q, r_2)$ dvije date kružnice i neka je t njihova zajednička tangenta. Označimo sa M i N tačke dodira tangente t sa k_1 i k_2 redom.

$PM \perp t$ i $QN \perp t \Rightarrow p(P,M) \parallel p(Q,N)$

Neka je $t_1 \parallel t$, $P \in t_1$ i $t_1 \cap p(Q,N) = \{R\}$: $Q-N-R$.

$QR = QN + NR = r_2 + r_1$. Označimo sa $k_2'(Q, QR)$.

Kako kružnicu k_2' mogu konstruisati, to mogu konstruisati i tačku R (tangenta na kružnicu k_2' iz tačke P).

Kako je $PM = NR$, $N \in t$ i $t_1 \parallel t$ to možemo konstruisati i traženu tangentu t.

(#) Dat je krug $k_1(O_1, r_1)$ i u njegovoj unutrašnjosti krug $k_2(O_2, r_2)$ takav da dodiruje krug k_1 u tački P. Dokazati da su tačke O_1, O_2 i P kolinearne.

Rj.

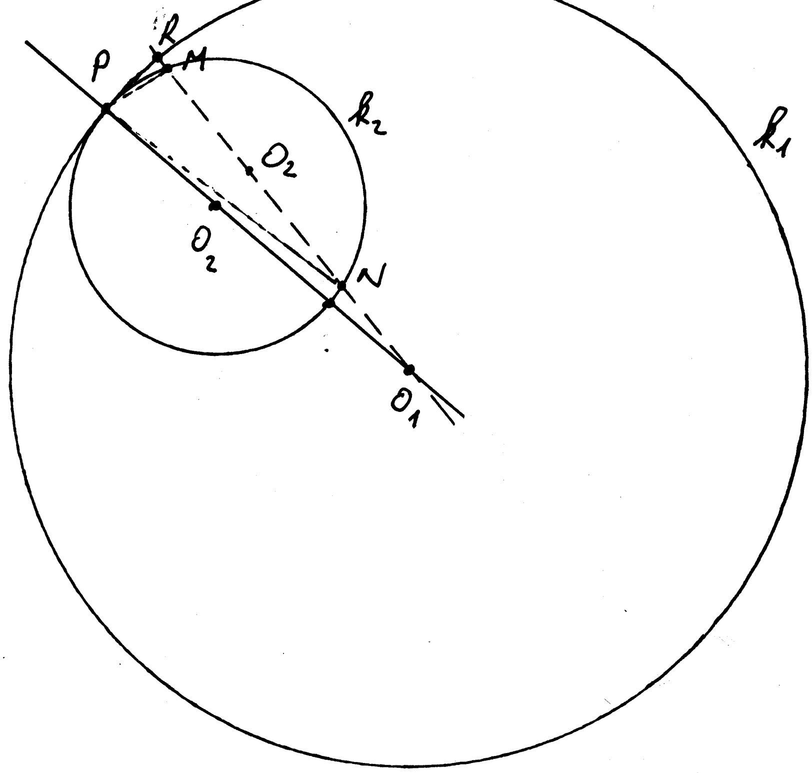

Posmatrajmo pravu $p(O_1, P)$. Ako tačka O_2 ne bi pripadala ovoj pravoj imali bi da $p(O_1, O_2) \cap k_2 = \{M, N\}$ gdje je MN prečnik kruga k_2. Recimo da je poredak $O_1 - N - O_2 - M$. Neka je R tačka na k_1 t.d. $N - M - R$.

Ugao nad prečnikom je prav tj. $\sphericalangle MPN = 90°$. Kako je $\sphericalangle MPO_1 > \sphericalangle MPN \Rightarrow \sphericalangle MPO_1$ je tup, pa u $\triangle MPO_1$ stranica MO_1 je najveća tj. $MO_1 > PO_1$

#kontradikcija

(PO_1 i RO_1 su poluprečnici kruga k_1 i kako je $O_1 - M - R$ to je $MO_1 < PO_1$)

Pretpostavka suprotna tvrdnji nas vodi u kontradikciju pa nije tačna. Prema tome tačke O_1, O_2 i P su kolinearne

q.e.d.

(#) Dat je krug $k(O,r)$, tačka A i prava t. Konstruisati krug $\bar{k}(\bar{O},\bar{r})$ koji prolazi kroz tačku A, i dodiruje krug k i pravu t kao na skici.

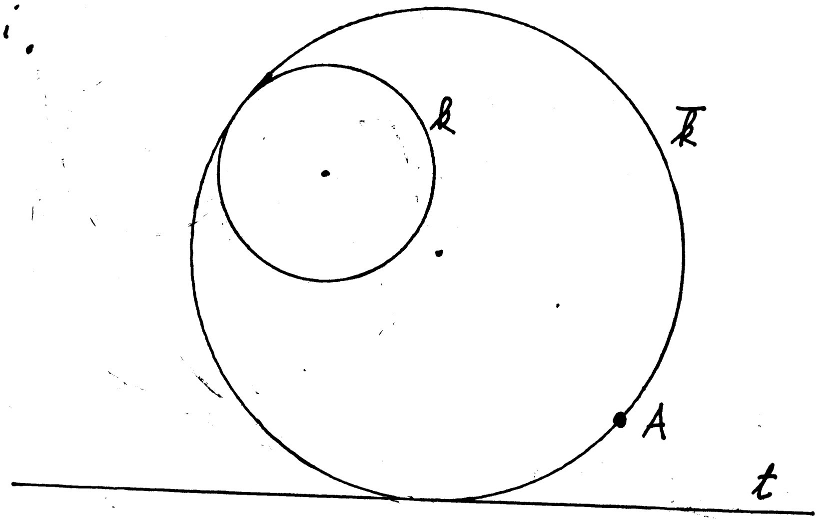

Rj. Analiza

Pretpostavimo da je zadatak riješen.

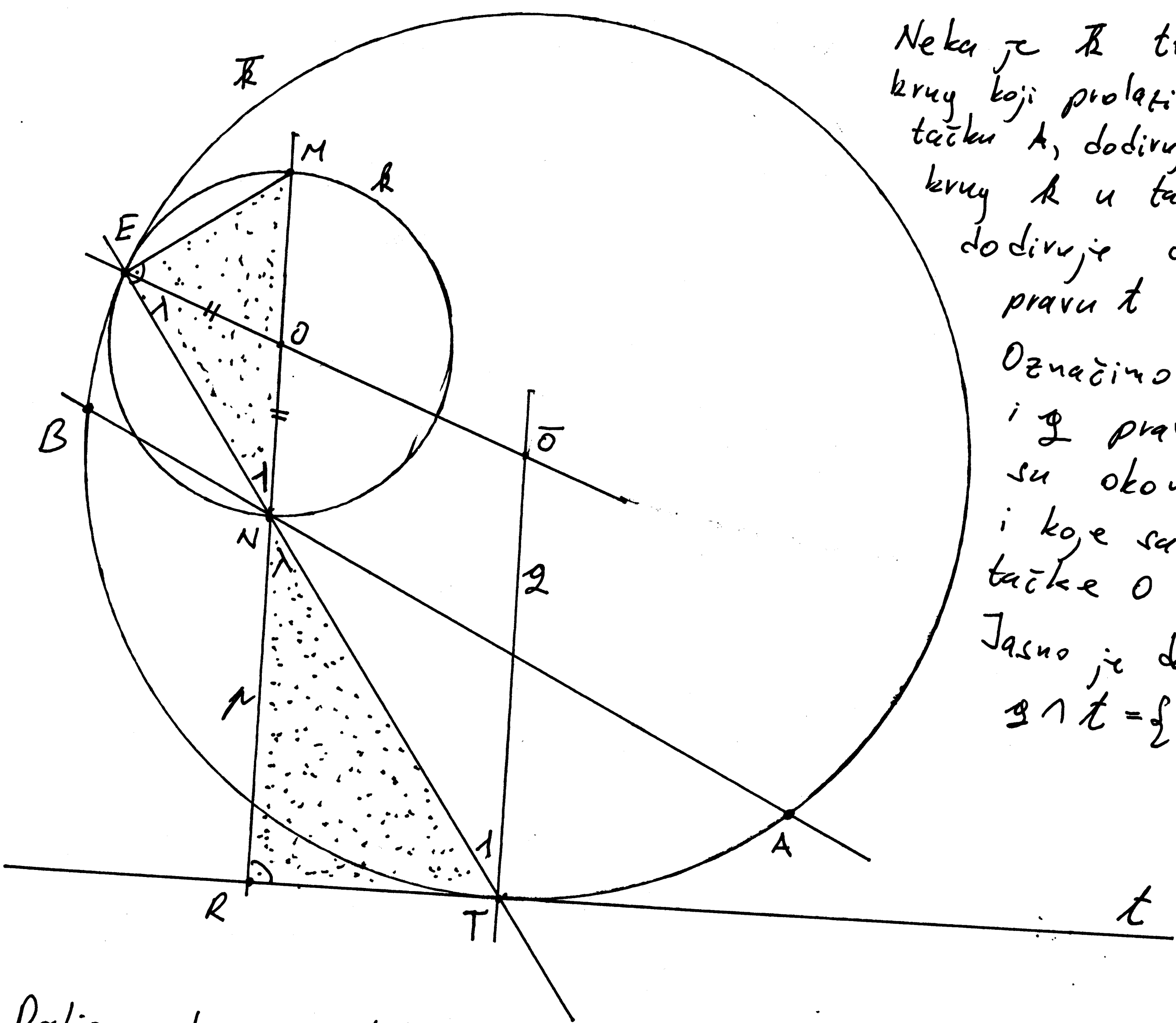

Neka je $\bar{k}$ traženi krug koji prolazi kroz tačku A, dodiruje dati krug k u tački E i dodiruje datu pravu t u tački T. Označimo sa p i q prave koje su okomite na t i koje sadrže redom tačke O i $\bar{O}$. Jasno je da $q \cap t = \{T\}$.

Dalje, neka je $t \cap p = \{R\}$ i $p \cap k = \{M, N\}$ t.d. $R-N-M$. Prava $p(\bar{O}, E)$ prolazi kroz tačku O (ZAŠTO? Objasniti ovo). Posmatrajmo sad trouglove ΔEON i $\Delta E\bar{O}T$.

Trougao $\Delta E\bar{O}T$ je jednakokraki ($E\bar{O} \cong T\bar{O}$) pa je $\measuredangle \bar{O}ET \cong \measuredangle \bar{O}TE = \lambda$. Isto tako ΔEON je jkk ($OE \cong ON$) pa je $\measuredangle OEN \cong \measuredangle ONE = \lambda$. Želimo pokazati da $N \in p(E,T)$. Kako je $p \parallel q$ i $p(N,T)$ transferzala to je $\measuredangle TNR = \lambda$

Sad na pravoj p imamo $\measuredangle TNR = \lambda = \measuredangle ONE \Rightarrow N \in p(E,T)$

Posmatrajmo ΔRTN i ΔENM. U njima imamo po jedan ugao od $90°$, ugao λ pa je i treći ugao podudaran.

$$\Delta RTN \overset{(\text{slič. UUU})}{\Longrightarrow} \sim \Delta ENM$$

$$\Downarrow$$

$$\frac{NT}{NM} = \frac{NR}{NE} \Rightarrow NT \cdot NE = NM \cdot NR \quad \ldots (1)$$

Posmatrajmo pravu $p(N,A)$. Neka je $p(N,A) \cap k = \{A, B\}$ t. d. $B-N-A$. Ako posmatramo krug k imamo

$$NA \cdot NB = NT \cdot NE \quad \ldots (2)$$

$$(1) \text{ i } (2) \Rightarrow \quad NA \cdot NB = NM \cdot NR$$

$$NB = \frac{NM \cdot NR}{NA} \quad \ldots (3)$$

Sad, kako su nam poznate tačke A, N, M, R to možemo prema (3) možemo konstruisati tačku B pa smo naš problem sveli na konstrukciju kruga kroz dvije tačke A i B tako da dodiruje datu pravu. Ovaj problem smo već imali, nije teško konstruisati pomoćni krug i uz pomoć njega dobiti tačku T.
Prema tome, traženi krug možemo konstruisati.